

Rundskriv

Fra
Riksadvokaten

Rundskriv nr. 2/2019
Oslo, 20. mai 2019

201801475
346

KONTAKTFORBUD MED ELEKTRONISK KONTROLL

1. RUNDSKRIVETS FORMÅL OG BAKGRUNN

Et kontaktforbud har som formål å beskytte fornærmede og andre berørte, særlig i saker som involverer vold eller seksuallovbrudd, mot alle former for uønsket oppmerksomhet fra gjerningspersonen.¹ Siden 1. februar 2013 har det vært hjemmel for å ilegge elektronisk kontroll med kontaktforbud.

Dette rundskrivet skal bidra til at det nedlegges påstand om kontaktforbud med elektronisk kontroll som del av straffen når en slik reaksjon er adekvat,² og at påstanden utformes på hensiktsmessig måte. Det gir føringer for når slik reaksjon skal vurderes påstått, og hva som må vurderes og forberedes i forkant av rettens behandling. Rundskrivet konsentreres om kontaktforbud som skal suppleres av elektronisk kontroll, men omtaler i noen grad også kontaktforbud generelt.

Politidirektoratets reviderte rundskriv av dags dato om kontaktforbud med elektronisk kontroll utfyller rundskrivet her for så vidt gjelder de mer praktiske spørsmål knyttet til forberedelse, gjennomføring og oppfølging av denne reaksjonen. Disse to skrivenes erstatter til sammen Politidirektoratets rundskriv 2013/003 av 21. januar 2013.³

Straffeloven § 57 om kontaktforbud viderefører straffeloven 1902 § 33 etter at sistnevnte, ved vedtakelsen av gjeldende straffelov i 2005, ble endret fra å være en hjemmel for å idømme fysisk forbud mot opphold på bestemte steder til å bli en mer vidtrekkende hjemmel for å forby alle former for kontakt. Departementets siktemål med utvidelsen var at kontaktforbud skulle vurderes og ilegges i flere saker. Justiskomiteen fulgte opp dette ved å gi uttrykk for en forventning om at kontaktforbud ble vurdert og ilagt i flere saker enn hva tilfellet var i 2005.⁴

Selv om domstolene kan idømme kontaktforbud uavhengig av om det er lagt ned påstand om det, og i noen tilfeller plikter å vurdere det (se punkt 4 nedenfor), vil likevel hyppigere bruk av kontaktforbud som strafferettslig reaksjon – med eller uten elektronisk kontroll – i stor grad være betinget av at påtalemyndigheten oftere påstår en slik reaksjon.

¹ Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) pkt. 24.4.3.

² Se riksadvokatens rundskriv nr. 3/2013 Kvalitetskrav til straffesaksbehandlingen i politiet og ved statsadvokatembetene mv. (kvalitetsrundskrivet) pkt. 4.4.

³ Informasjon om "omvendt voldsalarm" – som kontaktforbud med elektronisk kontroll ofte omtales som – finnes også på KO:DE.

⁴ Innst. O. nr. 72 (2004-2005) pkt. 23.4.

Det er selve kontaktforbudet som utgjør straffen i form av rettighetstap. Den elektroniske kontrollen er et supplement som gjør det mulig å kontrollere om forbudet blir overholdt og avverge nye krenkelser av fornærmede. Formålet med innføringen av hjemmelen for elektronisk kontroll med kontaktforbud var særlig å bedre beskyttelsen av personer som har vært utsatt for vold og trusler om vold fra nåværende eller tidligere samlivspartner. Bekjempelsen av slik vold, og annen alvorlig mishandling i nære relasjoner, er høyt prioritert. En forutsetning for å kunne bekjempe denne kriminalitetstypen er at den voldsutsatte har tillit til at politiet og påtalemyndigheten er i stand til å beskytte mot nye overgrep og krenkelser fra voldsutøveren.

Ifølge studien "Partnerdrap i Norge 1990-2012"⁵ var det i 71 % av partnerdrapene i straffesaksdokumentene registrert en eller flere partnervoldsepisoder før drapet. Dette er en vesentlig høyere forekomst av partnervold enn i befolkningen generelt. Dette betyr også at i flertallet av partnerdrapene i Norge, er det et betydelig potensial for forebygging.

Det er da verdt å merke seg at i de sakene hvor kontaktforbud med elektronisk kontroll er idømt og iverksatt, er det så langt ikke registrert trusselsituasjoner – definert som tilfeller av alarm utløst grunnet bevisste forsøk fra domfelte på å nærme seg den som forbudet skal beskytte. Det er derfor grunn til å anta at denne typen reaksjon både øker den utsattes trygghet og trygghetsfølelse.⁶ Sammenholdt med de forpliktelser staten etter norsk rett og folkeretten har til å beskytte mot vold og overgrep, senest understreket ved ikrafttredelsen av Istanbul-konvensjonen (se nedenfor), forplikter dette påtalemyndigheten til å være en pådriver for økt bruk av kontaktforbud med elektronisk kontroll. Påstand om kontaktforbud med elektronisk kontroll skal derfor vurderes i nærmere angitte saker.

Som uttrykt i de senere års mål- og prioriteringsrundskriv fra riksadvokaten er påtalemyndigheten fortsatt for tilbakeholden med å påstå kontaktforbud med elektronisk kontroll som del av den strafferettslige reaksjonen. I tillegg til at en slik reaksjon er et virksomt tiltak for å beskytte mot gjentatt vold og overgrep og trygge den utsatte, sender det et viktig, preventivt signal til gjerningspersonene. Adekvat bruk av hjemmelen bidrar også til å nå det kriminalpolitiske mål om å flytte en større del av byrden som følger av voldsutøvelsen fra fornærmede og over på gjerningspersonen.

Elektronisk kontroll med personer er ennå nytt i norsk strafferett. Hjemmelen ble innført tross flere usikkerhetsmomenter knyttet til teknologien, den praktiske gjennomføringen, og til hvorvidt tiltaket ville føre til økt sikkerhet for fornærmede. Videre utvikling av ordningen – som i praksis er et beskyttelsestiltak – er avhengig av at hjemmelen benyttes. Politiets IKT-tjenester (PIT) samt enkelte politidistrikter har etter hvert fått betydelig erfaring med ordningen. Denne erfaringen og kunnskapen må tilegnes og benyttes av alle politidistriktene.

2. GRUNNLOVEN OG STATENS FOLKERETTSLIGE FORPLIKTELSER

Staten, herunder politiet og påtalemyndigheten, plikter aktivt å hindre at private parter krenker hverandre ved bruk av vold, trusler, hensynsløs atferd, personforfølgelse eller på annen måte. Grunnloven § 102 om retten til respekt for privat- og familieliv og statens plikt til å sikre vern

⁵ Solveig Karin Bø Vatnar. "Partnerdrap i Norge 1990-2012. En mixed methods studie av risikofaktorer for partnerdrap" (2015), s. 16.

⁶ Et kontaktforbud med elektronisk kontroll bidrar til å øke den utsattes trygghet og trygghetsfølelse når vedkommende befinner seg innenfor forbudssonen. Utenfor forbudssonen kan mobil voldsalarm, et tiltak som besluttes og iverksettes av politiet, være et aktuelt supplerende sikkerhetstiltak.

om den personlige integritet, Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 8 om retten til privatliv og artikkel 3 om forbud mot umenneskelig eller nedverdiggende behandling, jf. sikringsplikten i artikkel 1⁷, samt Grunnloven § 92 om statens plikt til å sikre menneskerettighetene, er sentrale bestemmelser. Europarådets konvensjon av 11. mai 2011 om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner (Istanbul-konvensjonen), spesifiserer og understreker statens forpliktelser på dette området ytterligere.⁸ Konvensjonens formål er å forebygge og bekjempe alle former for vold mot kvinner og vold i nære relasjoner samt beskytte rettighetene til kvinner som er utsatt for slike overgrep.

Folkerettslige forpliktelser pålegger staten å iverksette slike beskyttelsestiltak som med rimelighet kan forventes, og påse at tiltakene gjennomføres på en måte som gir fornærmede en reell beskyttelse. Dette må tas i betraktning både ved vurderingen av om det skal påstås kontaktforbud, eventuelt med elektronisk kontroll, og ved utformingen av forbudssonen.

Sviktende håndheving, etterforskning og oppfølging av brudd på kontaktforbudet kan utgjøre brudd på fornærmedes rettigheter etter EMK.

3. KONTAKTFORBUD SOM STRAFFERETTSLIG REAKSJON

Kontaktforbudsbestemmelsen hjemler både forbud mot opphold i bestemte områder og forbud mot å nærme seg, oppsøke eller kontakte bestemte personer, jf. straffeloven § 57 annet ledd.

Vilkårene, herunder kravet til faregrad, for ileggelse av selve kontaktforbudet fremgår av § 57 første ledd. Kravet om at den som dømmes må ha begått en straffbar handling, innebærer at både de objektive og subjektive vilkår for straff må være oppfylt. Videre må det være grunn til å tro at domfelte ellers vil begå bestemte handlinger overfor en annen person. Vilkåret her er sammenfallende med det som gjelder for besøksforbud etter straffeprosessloven § 222 a første ledd bokstav a, b og c og skal forstås på samme måte. Det er ikke krav om sannsynlighetsovervekt for nye krenkelser⁹ – det er tilstrekkelig at det foreligger en nærliggende risiko basert på det konkrete saksforholdet.¹⁰ Det er ikke tilstrekkelig at man ikke kan se bort fra at det er en risiko.¹¹

Straffeloven § 57 fjerde ledd fastsetter at kontaktforbudet kan begrenses på nærmere angitte vilkår. Dermed kan forbudet tilpasses forholdene i den enkelte sak slik at det ikke blir uforholdsmessig tyngende. Bestemmelsen er ment som en unntaksregel.¹²

Idømt kontaktforbud trer i kraft og er virksomt fra den dag dommen, unntaksvis forelegget, er rettskraftig.

Punkt 5 nedenfor skal forstås som føringer også for når kontaktforbud uten elektronisk kontroll skal vurderes som del av den strafferettslige reaksjonen. Ved brudd på slikt kontaktforbud kan nytt eller forlenget forbud med elektronisk kontroll være aktuelt.

⁷ Se Rt. 2013 s. 588. Dommen er omtalt i brev 6. mai 2013 fra riksadvokaten til statsadvokatembetene og politidistriktene (se <https://www.riksadvokaten.no/document/retningslinjer-menneskerettighetskrenkelser-fra-privatpersoner/>).

⁸ Konvensjonen, ratifisert av Norge 2. juni 2017, er inntatt i Prop. 66 S (2016-2017).

⁹ Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) s. 456.

¹⁰ Ot.prp. nr. 109 (2001-2002) s. 44.

¹¹ Rt. 2001 s. 672.

¹² Se Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) s. 456.

4. OM STRAFFELOVEN §§ 282 ANNET LEDD og 319

Fra og med 1. januar 2019¹³ plikter retten å vurdere om kontaktforbud skal idømmes når noen kjennes skyldig i mishandling i nære relasjoner etter § 282 første ledd bokstav b, det vil si når mishandlingen er begått overfor nærstående barn, jf. paragrafens annet ledd. Tilsvarende følger det av § 319 at retten skal vurdere idømmelse av rettighetstap ved domfellelse etter §§ 299, 302 og 304. Formålet er å gi barn bedre beskyttelse mot vold og overgrep.¹⁴ I saker som nevnt pålegger riksadvokaten påtalemyndigheten å vurdere og eventuelt forberede en påstand om kontaktforbud (med eller uten elektronisk kontroll). Det skal i disse sakene fremgå av tiltalebeslutningen dersom påstand om kontaktforbud, eventuelt med elektronisk kontroll, forbeholdes nedlagt. Det skal i så fall også opplyses om barnet er hørt, eventuelt om og hvordan dette foreslås gjort.¹⁵ Dersom påstand om kontaktforbud ikke vil bli nedlagt, skal det ved oversendelse av tiltalebeslutningen til retten fremgå at spørsmålet er vurdert.

Påtalemyndigheten må søke å innrette bevisførselen slik at retten får et tilstrekkelig grunnlag for sin vurdering. Det kan være behov for å innhente barnets synspunkter og synspunkter fra den eller de som har foreldreansvaret og den daglige omsorgen. Forsvareren og bistandsadvokaten for barnet bør forespørres om å fremlegge relevante dokumenter relatert til parallelt pågående eller avsluttede saker og prosesser etter barnelov og barnevernlov.

Vurderingen, forberedelsen og bevisførselen må for øvrig ta utgangspunkt i saken som straffesak. I dette ligger at det må vurderes hvor hensiktsmessig og nødvendig det er at spørsmål som berører omsorgen for og samvær med barnet avgjøres som del av straffesaken. Ved mistanke om vold og overgrep mot barn fra foresatte, vil barneverntjenesten allerede i forkant av eller under etterforskningen måtte iverksette tiltak og sørge for vedtak som sikrer barnet mot nye overgrep, herunder i form av omsorgsovertakelse, regulering av samvær eller bestemmelse om skjult adresse. Kontaktforbud – formentlig unntaksvis med elektronisk kontroll – vil i høyden være et supplerende tiltak i slike tilfeller. Det understrekes samtidig at dersom kontaktforbud vurderes som et hensiktsmessig og formålstjenlig supplerende tiltak for beskyttelse av barnet, skal det påstås.

Det må vurderes konkret om kravet til faregrad er oppfylt i tilfeller hvor andre tiltak er iverksatt for å beskytte barnet. Vilkårene – herunder kravet til faregrad – er de samme for å ilegge kontaktforbud til beskyttelse av barn fra nærstående som ellers.

5. KONTAKTFORBUD MED ELEKTRONISK KONTROLL

Et kontaktforbud kan suppleres med elektronisk kontroll i de tilfeller hvor det anses nødvendig for at kontaktforbudet skal bli overholdt, jf. straffeloven § 57 femte ledd. Slik kontroll innebærer at den domfelte blir påsatt en elektronisk fotlenke. Alarmen utløses blant annet dersom domfelte beveger seg inn i en fastsatt kontaktforbudssone.

¹³ Fra samme dato følger det av barneloven § 43 b at samvær med barn ikke kan gjennomføres i strid med kontakt- eller besøksforbud.

¹⁴ Se drøftelse av ulike problemstillinger i "Rapport fra arbeidsgruppe som har sett på saksflyt i saker som gjelder overgrep mot barn" pkt. 4.4.5.3, tilgjengelig på www.regjeringen.no.

¹⁵ Jf. fotnote 14.

Et påbud om elektronisk kontroll trer i kraft og er virksomt fra den dag dommen, unntaksvis forelegget, er rettskraftig. Idømmelse og soning av ubetinget fengselsstraff fjerner ikke behovet for elektronisk kontroll med kontaktforbudet. Ubetinget fengselsstraff kan gjennomføres på en rekke ulike måter. Faren for brudd på kontaktforbudet avhenger av gjennomføringsform – herunder sikkerhetsnivå, utganger, permisjoner og løslatelsestidspunkt, jf. særlig straffegjennomføringsloven § 10 om gjennomføringsformer for fengselsstraff, forvaring og strafferettslige særreaksjoner, og § 42 om løslatelse fra fengselsstraff. Se tilsvarende punkt 5.5 nedenfor om behovet for kontaktforbud med elektronisk kontroll i forening med forvaring.

5.1 I hvilke saker skal kontaktforbud med elektronisk kontroll vurderes?

Kontaktforbud med elektronisk kontroll skal vurderes i saker om mishandling i nære relasjoner, ofte også omtalt som familievoldssaker, jf. riksadvokatens rundskriv nr. 3/2008. Dette omfatter saker etter straffeloven § 282, men det er ikke avgjørende om saken ender med tiltale etter denne bestemmelsen. Også i tilfeller av vold som påtales etter andre bestemmelser, trusler, seksuelle krenkelser og freds- og frihetskrenkelser skal – såfremt det er en nær relasjon mellom lovbryster og fornærmede – kontaktforbud med elektronisk kontroll vurderes.

Det er ikke et vilkår for ileggelse av elektronisk kontroll med kontaktforbudet at den som dømmes tidligere har brutt et besøks- eller kontaktforbud, ei heller at vedkommende er dømt for vold eller andre krenkelser mot samme fornærmede tidligere. Men dersom den som dømmes tidligere har brutt et besøks- eller kontaktforbud i form av å ha oppsøkt eller forsøkt å oppsøke den som forbudet skulle beskytte (den aktuelle fornærmede eller en annen), skal dette normalt føre til at kontaktforbudet påstås kombinert med elektronisk kontroll. Det samme gjelder dersom vedkommende har utøvd vold eller andre krenkelser mot samme fornærmede tidligere. Dersom kontaktforbud med elektronisk kontroll påstås ilagt grunnet tidligere lovbrudd som vedkommende ikke er domfelt for, må påtalemyndigheten føre bevis for lovbruddet på tilsvarende måte som ved avgjørelsen av skyldspørsmål ellers.

Dersom kontaktforbud med elektronisk kontroll likevel ikke påstås i saker som angitt ovenfor, skal det sørges for notoritet omkring vurderingen som er gjort. Den må derfor nedtegnes og skal følge saken.

Kontaktforbud med elektronisk kontroll skal vurderes påstått også overfor gjerningspersoner som kun oppholder seg her i landet midlertidig uten å være bosatt eller uten å ha nødvendig tillatelse, og som derfor ventes å forlate landet eller bli utvist eller uttransportert.¹⁶ Tidspunktet for utreise eller uttransportering er gjerne usikkert og kan bli endret.

Saker hvor barn er involvert – enten som fornærmet selv (herunder som vitner til mishandling av en foresatt) eller som barn av en fornærmet – krever særskilte vurderinger. Domfellelse for mishandling eller overgrep overfor barnet selv eller den ene forelderen er ikke i seg selv bestemmende verken for spørsmålet om hvem av foreldrene som skal ha omsorgen ved samlivsbrudd eller for retten til samvær. Skal eksempelvis et kontaktforbud – med eller uten elektronisk kontroll – gjelde bare i forhold til en fornærmet forelder, må det vurderes hvordan et kontaktforbud kan utformes og etterleves uten å hindre utøvelse av felles foreldreansvar, delt omsorg eller samværsrett. Det må i slike saker søkes innhentet opplysninger om og ses hen til parallelt pågående saker og prosesser. Se for øvrig punkt 4 ovenfor.

¹⁶ Se riksadvokatens rundskriv nr. 3/2018 Kvalitetskrav til straffesaksbehandlingen i politiet og ved statsadvokatembetene mv. (kvalitetsrundskrivet) pkt. 4.10.4 om samhandling med utlendingsmyndighetene.

5.2 I hvilke saker bør kontaktforbud med elektronisk kontroll vurderes?

Elektronisk kontroll med kontaktforbud er ikke forbeholdt enkelte sakstyper og bestemte relasjoner, og kan i prinsippet ilegges alle som blir idømt kontaktforbud.¹⁷ De plikter som er omtalt i punkt 2 gjelder i enhver sak hvor en eller flere personers rett til privatliv og vern mot vold og overgrep mv. er krenket eller står i fare for å bli det. Kontaktforbud med elektronisk kontroll er eksempelvis blitt ilagt i sak om brannstiftelse og i sak om såkalt "stalking" (personforfølgelse).

Et kontaktforbud kan også ilegges til beskyttelse av andre enn den fornærmede, eksempelvis barn i en bestemt barnehage eller en bestemt skoleklasse.¹⁸ Det kan også tenkes ilagt til beskyttelse av de som holder til i et nabolag eller annet bestemt område. I slike tilfeller vil kontaktforbudet være et forbud mot opphold i bestemte områder, jf. § 57 annet ledd bokstav a, og det vil være de i gruppen som til enhver tid befinner seg der som er beskyttet. Elektronisk kontroll kan knyttes til et slikt forbud dersom vilkårene for øvrig er oppfylt.

Kontaktforbud med elektronisk kontroll kan også tenkes å være aktuelt overfor gjengmedlemmer for å hindre sammenstøt mellom rivaliserende grupper.¹⁹ I sistnevnte tilfeller kan forbudet og kontrollen både tenkes knyttet til bestemte steder hvor aktuelle personer normalt oppholder seg, eventuelt også til bo-, arbeidssted m.m. for bestemte gjengmedlemmer.

5.3 Ileggelse av elektronisk kontroll må være nødvendig og forholdsmessig

Ileggelse av elektronisk kontroll med kontaktforbudet forutsetter at slik kontroll anses nødvendig for at kontaktforbudet skal bli overholdt. Dette innebærer at domstolen må begrunne en beslutning om å ilegge elektronisk kontroll sammen med kontaktforbudet enten med henvisning til partenes forhistorie, uttalelser fra domfelte, eller tidligere brudd på besøks- eller kontaktforbud.²⁰ Tilsvarende begrunnelseskrav gjelder for påtalemyndighetens påstand. Også forslaget til forbudssone og størrelsen på denne må begrunnes, og det må overfor domstolen gjøres rede for kravene til tiltalte under gjennomføringen og konsekvensene av det foreslåtte forbudet for ham.

Det må også foretas en forholdsmessighetsvurdering av selve den elektroniske kontrollen med kontaktforbudet. De ulemper som kontrollen innebærer for den domfelte, må veies opp mot behovet for vern av fornærmede i form av kontroll med at kontaktforbudet overholdes. Ulempene består dels i forbudet mot opphold i forbudssonen, som gjerne vil være større når forbudet skal være undergitt elektronisk kontroll. I tillegg er det ulemper forbundet med bæring av fotlenken og forpliktelser knyttet til gjennomføringen.²¹ Ulempene vil variere fra sak til sak beroende på domfeltes bo- og arbeidssted og avstanden til fornærmede

¹⁷ Ot.prp. nr. 25 (2008-2009) kapittel 1.

¹⁸ Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) pkt. 24.4.

¹⁹ Se riksadvokatens brev til Justis- og beredskapsdepartementet 31. august 2018 om "Gjengproblematikk – mulige tiltak".

²⁰ Ot.prp. nr. 25 (2008-2009) pkt. 3.7.1.3.

²¹ HR-2017-1840-A avsnitt 37 flg.

oppholdssteder, livssituasjon for øvrig mv.²² Forholdsmessighetsvurderingen kan få betydning for utformingen av og størrelsen på forbudssonen.

Kontaktforbud med elektronisk kontroll kan være nødvendig og forholdsmessig også i tilfeller hvor fornærmede selv ikke ønsker det.²³

5.4 Den elektroniske kontrollen med et kontaktforbud kan bare gjelde områder i Norge

Kontaktforbud og tilhørende elektronisk kontroll kan bare gjelde på norsk territorium, og følgelig kan også brudd på forbudet i form av bevegelse inn i forbudssonen bare skje her. Et kontaktforbud kan følgelig ikke omfatte forbud etter straffeloven § 57 annet ledd bokstav a mot å oppholde seg i bestemte områder i utlandet. I tilfeller hvor fornærmede er bosatt i utlandet, kan det idømmes kontaktforbud i form av forbud mot å forfølge, besøke eller kontakte vedkommende, jf. § 57 annet ledd bokstav b, men elektronisk kontroll med forbudet er da ikke aktuelt.

5.5 Kontaktforbud med elektronisk kontroll i forening med forvaring?

Det følger av straffeloven § 59 at kontaktforbud – med eller uten elektronisk kontroll – kan ilegges sammen med forvaring.

Kontaktforbud bør vurderes også i visse saker hvor forvaring er en aktuell reaksjon. Om vilkårene er oppfylt beror blant annet på sannsynligheten for nye krenkelser av en eller flere bestemte personer (se likevel punkt 5.2 over) på tidspunktet for en eventuell prøveløslatelse fra forvaringen. I de fleste og mest typiske forvaringssakene retter gjentakelsesfaren seg mot en ubestemt krets av potensielle fornærmede, og uten at faren er knyttet til bestemte områder eller steder. Forvaring kan imidlertid også være aktuelt for eksempel i svært alvorlige familievoldssaker med kjente, nærstående fornærmede.

Merk i denne forbindelse at selve kontaktforbudet vil kunne ilegges på ubestemt tid når særlige grunner tilsier det, mens den eventuelle supplerende elektroniske kontrollen må være tidsbestemt inntil fem år. Men ettersom fristen for kontrollen først løper fra tidspunktet for løslatelse fra soning, vil kontaktforbud med elektronisk kontroll kunne ha en funksjon i kombinasjon med en forvaringsstraff også når det er fastsatt en lengre minstetid. I tillegg kommer at permisjon, frigang og prøveløslatelse også er aktuelt ved gjennomføring av forvaring, og et idømt kontaktforbud med elektronisk kontroll kan være hensiktsmessig ved slik gradvis progresjon²⁴ i gjennomføringen av forvaringen. Effekten er imidlertid ikke av en slik art at tiltaket bør vektlegges i selve vurderingen av om det er grunnlag for prøveløslatelse etc.

Oppholds- og kontaktforbud av tilsvarende karakter som et kontaktforbud etter straffeloven § 57, kan settes som vilkår ved prøveløslatelse fra forvaring, jf. § 45 første ledd bokstav a, jf. § 37 første ledd bokstav a og b. Varigheten av forbudet vil da være begrenset til prøvetiden, og det kan ikke kontrolleres elektronisk.

²² Se også ulemper i form av hyppige alarmer av tekniske grunner omtalt i LB-2018-189245. Anke til Høyesterett forkastet av ankeutvalget, HR-2019-339-U.

²³ Se som eksempel LB-2017-26372.

²⁴ Se forskrift om særreaksjonen forvaring § 3.

6. FORBEREDELSE OG UTFORMING AV PÅSTAND OM KONTAKTFORBUD MED ELEKTRONISK KONTROLL

6.1 Tidlig identifisering og forberedelse av saker hvor kontaktforbud med elektronisk kontroll skal eller bør vurderes

Forberedelsen av reaksjonsspørsmålet er en del av formålet med etterforskningen, jf. straffeprosessloven § 226 første ledd bokstav b. Det er påtalejuristens oppgave å vurdere om kontaktforbud med elektronisk kontroll er en aktuell reaksjon og eventuelt initiere de nødvendige forberedelser.

En påstand om kontaktforbud med elektronisk kontroll må for øvrig forberedes og utformes i tett samarbeid mellom politi og påtaleansvarlig. Som del av forberedelsene skal det foretas en politifaglig vurdering av trusselsituasjonen og av hvorvidt elektronisk kontroll er et egnet tiltak. Det skal utarbeides et begrunnet forslag til forbudssone med kartkoordinater, noe som krever både operative vurderinger og teknisk støtte. Det er derfor viktig at det tidlig vurderes om kontaktforbud med elektronisk kontroll er en aktuell reaksjon, slik at en så langt mulig unngår at forberedelsen av straffepåstanden forsinker saksbehandlingen.

Både den trusselutsatte og mistenkte skal som hovedregel gis mulighet til å uttale seg, fortrinnsvis i avhørs form, om et eventuelt kontaktforbud med elektronisk kontroll.

I saker som omtalt ovenfor i punkt 5.1 som det utarbeides etterforskningsplan i, må det i planen angis at kontaktforbud med elektronisk kontroll som mulig straffereaksjon skal vurderes og eventuelt forberedes.

Det skal fremgå av tiltalebeslutningen dersom kontaktforbud med elektronisk kontroll vil bli påstått eller vurderes påstått.²⁵

6.2 Forbudssonen. Utforming av påstanden. Kontaktforbudets geografiske utstrekning etter opphør av den elektroniske kontrollen

Som angitt i punkt 3 ovenfor hjemler straffeloven § 57 annet ledd to ulike former for forbud. I tilfeller hvor det er nødvendig med elektronisk kontroll med et forbud mot å oppholde seg i bestemte områder, vil det normalt være riktig å kombinere de to formene.

Utforming av kontaktforbudet og forbudssonen

Forbudet må utformes så klart og tydelig som mulig, både av hensyn til forutberegneligheten for de involverte og fordi klarhet er av betydning for om det foreligger forsettlig brudd som kan straffes etter straffeloven § 168 bokstav a.

I tilfeller hvor det skal påstås ileggelse av kontaktforbud med elektronisk kontroll, vil utformingen av og størrelsen på forbudssonen bero på politiets faktiske responstid til bestemte adresser, tekniske forhold, den trusselutsattes evne og mulighet for å komme seg i sikkerhet på egen hånd etter varsling, og hvilke steder og områder domfelte har et ellers reelt og saklig

²⁵ Straffeprosessloven § 252 oppstiller ikke krav om dette, men det er god påtaleskikk. Unnlattelse utgjør ikke noen saksbehandlingsfeil, jf. HR-2018-258-U.

behov for å oppsøke, oppholde seg eller reise gjennom. Forslaget (påstanden) skal som hovedregel utformes slik at det i en situasjon hvor domfelte beveger seg inn i sonen og utløser en alarm, vil være mulig for politiet å nå frem til og beskytte den trusselutsatte gitt at vedkommende oppholder seg på for domfelte kjente steder som bosted, arbeidssted, skole, barnehage, steder for faste eller regelmessige fritidsaktiviteter mv. Kun unntaksvis, hvor en avgrensning utfra politiets responstid ville gjøre kontaktforbudet uforholdsmessig tyngende, bør forslaget til forbudssone avgrenses til det som er nødvendig for at den trusselutsatte skal ha tilstrekkelig tid til å komme seg i sikkerhet på egenhånd.

Forbudssonen må avgrenses på en praktisk og klar måte som tar hensyn til både politifaglige og tekniske forhold, og den må kunne beskrives på en måte som gjør det praktisk mulig å forholde seg til avgrensningene også for fornærmede og domfelte. Ettersom løsningen for elektronisk kontroll er teknisk innrettet, må angivelsen av forbudssonen også være det i form av angivelse av kartkoordinater, men den bør i tillegg enten beskrives med geografiske stedsangivelser eller fremgå av et kart. Den kan av for eksempel av tekniske eller praktiske hensyn også omfatte mindre arealer som det ellers ikke ville være nødvendig å forby opphold i.²⁶

Høyesterettspraksis viser at forbudssonen kan omfatte et betydelig geografisk område. I dom publisert som HR-2017-1840-A ble en forbudssone som omfattet det aller meste av Østfold og betydelige deler av Akershus, til sammen ca. 3900 kvadratkilometer, godtatt. Domfelte hadde ikke gjort gjeldende noe særskilt behov for å oppsøke det aktuelle området.

Kan flere alternative forbudssoner tenkes å være aktuelle, kan det være nødvendig å belyse disse alternative for domstolen. Behovet for å legge frem alternative forslag beror blant annet på hvordan domfelte stiller seg til ulike alternativer. Dette bør søkes avklart gjennom avhør eller i kontakt med forsvarer.

Området for kontaktforbudet og forbudssonen må være sammenfallende

Straffeloven § 57 femte ledd annet punktum forstås slik at det må være samsvar mellom selve kontaktforbudet i form av forbud mot opphold i bestemte områder og området (sonen) for den elektroniske kontrollen. En er kjent med at praksis har variert i så måte. Avvik mellom det geografisk angitte forbudet og den tekniske sonen anses imidlertid ikke å samsvare med lovens ordning, som er at den elektroniske kontrollen kun er et supplement til selve rettighetstapet, altså det underliggende kontaktforbudet. Sonen for elektronisk kontroll må under ingen omstendighet gå ut over området for kontaktforbudet.

Opphør av den elektroniske kontrollen før kontaktforbudet opphører

Kontaktforbudet kan vare lenger enn den elektroniske kontrollen med forbudet. Påtalemyndighetens påstand kan legge opp til det, eller det kan skje endringer, jf. straffeloven § 58 tredje ledd. Opphør av den elektroniske kontrollen innebærer at slik kontroll ikke lenger anses nødvendig for at kontaktforbudet skal bli overholdt, eventuelt at kontrollen vurderes som uforholdsmessig.

Ved opphør som nevnt er ikke politiets responstid lenger det hensiktsmessige og naturlige utgangspunktet for utformingen av og størrelsen på kontaktforbudssonen etter § 57 annet ledd bokstav a. Den naturlige rammen er da det eller de områder som fornærmede fortsatt skal kunne bevege seg innenfor uten å risikere å støte på domfelte.

Dersom den elektroniske kontrollen påstås for kortere tid enn selve kontaktforbudet, bør det legges ned påstand også om kontaktforbudets geografiske utstrekning fra det tidspunktet den

²⁶ Se HR-2016-783-A avsnitt 25.

elektroniske kontrollen opphører. En presist utformet påstand gir forutsigbarhet for de involverte, reduserer behovet for ny prøving, og gir også retten et bedre grunnlag for å vurdere forholdsmessigheten av rettighetstapet samlet sett på kortere og lengre sikt.

En påstand om kontaktforbud med elektronisk kontroll med kortere varighet enn selve forbudet, kan eksempelvis utformes slik:

"1. Peder Ås forbys i 5 – fem – år å forfølge, besøke eller på annet vis kontakte Marte Kirkerud, jf. straffeloven § 57 annet ledd bokstav b.

2. Ås forbys i 3 – tre – år å oppholde seg i/på/ved Ø [sted, kommune, fylke e.l. geografisk angivelse], jf. straffeloven § 57 annet ledd bokstav a.

3. Ås forbys i 2 – to – år å bevege seg inn i området som defineres av kartkoordinatene [angis med tall og bokstaver] etter koordinatsystemet [benevnelse], og som [alternativ 1] omfatter området [geografisk angivelse] / [alternativ 2] er merket av på vedlagte kart, jf. straffeloven § 57 annet ledd bokstav a. Overholdelse av forbudet kontrolleres elektronisk, jf. samme lov § 57 femte ledd."

Med en slik utforming av påstanden er det lagt til grunn at kontaktforbudet etter § 57 annet ledd bokstav b skal ha lengre varighet enn forbudet mot opphold i bestemte områder, annet ledd bokstav a. Videre legger den opp til at domfelte i en lengre periode på tre år forbys opphold i et mindre område, for eksempel byen fornærmede er bosatt i, mens han i en noe kortere periode på to år tid forbys opphold i et større område (for eksempel fylket som byen ligger i) som er fastsatt ut fra politiets responstid, og som han ilegges elektronisk kontroll med.

Iverksettelsestidspunktet følger av loven

Iverksettelsestidspunktet skal *ikke* inntas i påstanden. Det følger av straffeloven § 58 første ledd at rettighetstapet, herunder den tilknyttede elektroniske kontrollen, trer i kraft den dag dommen, evt. forelegget, er endelig, se punkt 8 nedenfor. Dette har gode grunner for seg. Dersom iverksettelse av kontrollen eksempelvis knyttes til forventet tidspunkt for løslatelse fra fengselsstraff, vil ikke den elektroniske kontrollen med kontaktforbudet kunne tjene sitt formål i ventetiden før soning eller ved frigang, permisjoner, gjennomføring av straff utenfor fengsel mv., se for eksempel straffegjennomføringsloven §§ 10, 15, 16 og 42.

6.3 Kontaktforbud med elektronisk kontroll ved forelegg eller tilståelsesdom?

Det følger av straffeloven § 59 at rettighetstap, herunder kontaktforbud med elektronisk kontroll, kan ilegges sammen med bot, jf. straffeprosessloven § 255 første ledd.

Kontaktforbud som avgjøres med forelegg kan likevel bare gjelde for inntil tre år, jf. straffeprosessloven § 255 annet ledd.

Unntaksvis kan det tenkes at forelegg er en passende og hensiktsmessig reaksjon også for enkelte brudd på besøksforbud eller andre straffbare lovbrudd i nære relasjoner (for eksempel kroppskrenkelse, hensynsløs atferd eller trusler) som ikke inngår som del av et forhold som rammes av straffeloven § 282. Særlig kan dette tenkes hvor den aktuelle handlingen eller atferden vurderes som plagsom uten å oppfattes som farlig. Kontaktforbud med elektronisk kontroll kan ilegges sammen med boten, såfremt vilkårene ellers er oppfylt.

Dersom et forelegg ikke vedtas eller dersom det påstås kontaktforbud med elektronisk kontroll i en sak som skal avgjøres ved tilståelsesdom, må det vurderes om det er grunn til å oppnevne forsvarer i medhold av straffeprosessloven § 100 annet ledd. Påstås kontaktforbud i eget hjem, skal forsvarer oppnevnes, jf. § 100 b annet ledd.

6.4 Enkelte særskilte problemstillinger

Det følger av straffeloven § 57 femte ledd tredje punktum at domfelte plikter å yte den bistand og følge de instruksjoner som gis av politiet og som er nødvendig for å gjennomføre den elektroniske kontrollen. Ordlyden åpner for en rekke pålegg og begrensninger i domfeltes livsutfoldelse som vurderes som nødvendige, men bestemmelsen må på noen punkter tolkes innskrenkende. Enkelte grensdragninger er foretatt i rettspraksis, se HR-2017-1840-A, jf. også HR-2016-783-A.

Det kan per i dag, som ledd i gjennomføringen av den elektroniske kontrollen, ikke nedlegges forbud mot at domfelte reiser med fly. Isteden må politiet søke å få til avtaler med flyselskapet, eventuelt også andre lands politi- og passmyndighet ved utenlandsreiser, for å sikre kunnskap om og kontroll med reisens begynnelse og slutt. Det er uklart om det er hjemmel for å forby opphold utenlands. Et slikt forbud kan i hvert fall ikke gå lenger enn det som er nødvendig for at kontrollen skal kunne fungere effektivt.

Ettersom et kontaktforbud i visse tilfeller kan innebære forbud mot å oppholde seg i eget hjem, er det trolig også hjemmel for i særlige tilfeller å pålegge domfelte å flytte som ledd i gjennomføringen av slikt forbud med elektronisk kontroll.²⁷ Rekkevidden av straffeloven § 57 femte ledd tredje punktum er uavklart, og må klargjøres i rettspraksis.

7. SAMORDNING AV KONTAKTFORBUD MED ELEKTRONISK KONTROLL OG DEN STRAFFERETTSLIGE REAKSJONEN FOR ØVRIG

Kontaktforbud med elektronisk kontroll bør som hovedregel ilegges sammen med, ikke som et alternativ til, fengsel eller annen straff. Selv om en slik reaksjon er straff, har den ikke et pønalt formål idet hensikten primært er å beskytte fornærmede.²⁸ I forarbeidene er det uttalt at det ikke er meningen at ileggelse av elektronisk kontroll sammen med et kontaktforbud skal føre til kortere eller betinget straff.²⁹

Straffeloven § 29 annet ledd om at den samlede reaksjonen skal stå i et rimelig forhold til lovbruddet, gjelder like fullt også i tilfeller hvor det ilegges elektronisk kontroll med kontaktforbudet.³⁰ Hvor stor betydning en påstand om kontaktforbud med elektronisk kontroll bør få for straffepåstanden for øvrig, beror på i hvor stor grad forbudet og kontrollen faktisk begrenser siktedes bevegelsesfrihet og hvorvidt siktede har et ellers reelt behov for å bevege

²⁷ Riksadvokaten har i brev til Justis- og beredskapsdepartementet 24.10.2017 pekt på behov for å klargjøre rettstilstanden og uttalt at "[d]et antas at det også er uklart om domfelte kan pålegges å flytte. [...]".

²⁸ Se drøftelse av rettighetstap som straff i Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) pkt. 24.2.

²⁹ Ot. prp. nr. 25 (2008-2009) pkt. 3.7.4.

³⁰ Jf. Rt. 2013 s. 588, avsnitt 38.

seg inn i den foreslåtte forbudssonen grunnet arbeid, familie, venner, fritidsinteresser eller annet. Størrelsen på forbudssonen i seg selv er av mindre betydning.³¹

En delvis betinget dom kan være i fornærmedes interesse og formålstjenlig ut fra en samlet vurdering når slik straff kombineres med kontaktforbud med eller uten elektronisk kontroll. Etter straffeloven § 34 annet ledd annet punktum kan prøvetiden settes til mer enn to år ved gjentakelse og i andre særlige tilfeller. Det skal, i tilfeller hvor det påstås kontaktforbud, vurderes om det i tilknytning til betinget fengsel (fullbyrdingsutsettelse) bør påstås en lengre prøvetid enn den alminnelige.

8. IVERKSETTING OG BEREGNING AV LØPETIDEN FOR DEN ELEKTRONISKE KONTROLLEN

Kontaktforbudet trer i kraft når dommen blir rettskraftig, jf. straffeloven § 58 første ledd. Fra dette tidspunkt gjelder også påbudet om elektronisk kontroll, med den følge at kontrollen kan iverksettes. Av hensyn til fornærmedes sikkerhet bør kontrollen iverksettes straks³² med mindre det ikke anses som nødvendig, eksempelvis fordi domfelte soner i fengsel med høyt sikkerhetsnivå.

Varigheten av den elektroniske kontrollen med kontaktforbudet fastsettes i dommen innenfor de rammer som er angitt i straffeloven § 58 annet ledd. Den kan være like lang eller kortere enn varigheten av selve kontaktforbudet.

Varigheten av, eller fristen for, den elektroniske kontrollen må regnes fra påbudet trer i kraft, også om kontrollen iverksettes senere.

Det følger likevel av fjerde ledd at fristen for kontaktforbudet og for retten til å begjære ny prøving, ikke løper i den tiden domfelte soner frihetsstraff eller unndrar seg fullbyrdingen av slik straff. Selv om forbudet trer i kraft og fristen begynner å løpe når dommen blir rettskraftig, skal tiden under soning likevel ikke regnes med når dato for opphør av kontaktforbudet og eventuell elektronisk kontroll med det skal beregnes.

Det er ikke opplagt hvilke gjennomføringsformer som er å anse som soning av frihetsstraff. Begrepsbruken henger igjen fra tiden før straffegjennomføringsloven da alternativene for straffegjennomføring var færre og idømt fengselsstraff i all hovedsak ble utholdt i fengsel, riktignok med ulik grad av kontroll og sikkerhetsnivå. I tråd med tradisjonell oppfatning av at soning avsluttes ved prøveløslatelse, legges det til grunn at de gjennomføringsformene som er angitt i straffegjennomføringsloven § 10 første ledd bokstav a til d er å anse som soning av frihetsstraff, med den følge at fristen ikke løper under disse gjennomføringsformene. Denne forståelsen er imidlertid ikke opplagt og bør avklares nærmere, gjennom lovendring eller rettspraksis.

Idømt kontaktforbud med elektronisk kontroll skal ikke hindre progresjon i straffegjennomføringen – eksempelvis i form av gjennomføring av straff utenfor fengsel – i

³¹ Se HR-2017-1840-A avsnitt 42.

³² Iverksettingen er nærmere omtalt i rutiner for samarbeid mellom politiet og kriminalomsorgen om kontaktforbud med elektronisk kontroll, som er bilag B til "Samarbeidsavtale mellom politiet og kriminalomsorgen i forbindelse med kontaktforbud med elektronisk kontroll (omvendt voldsalarm)," se KO:DE.

tråd med ellers gjeldende vilkår og praksis i kriminalomsorgen. Det er en forutsetning at den elektroniske kontrollen med kontaktforbudet kan iverksettes uansett gjennomføringsform.

Dersom domfelte underlegges elektronisk kontroll med kontaktforbudet under soning, for eksempel pga. soning i åpent fengsel eller ved frigang eller permisjon, må fjerde ledd forstås slik at denne tiden ikke kommer til fradrag ved beregningen av når påbudet om elektronisk kontroll utløper. Dette har gode grunner for seg ettersom det ellers vil bli vanskelig for påtalemyndigheten og retten å vurdere og fastsette varigheten av kontrollen. Med en motsatt løsning ville varigheten frem i tid bero på beslutninger under straffegjennomføringen.

Fristen for kontrollen og adgangen til å begjære ny prøving løper fra det tidspunkt domfelte løslates på prøve, jf. straffegjennomføringsloven § 42. Fristen stanser sitt løp om domfelte gjeninnsettes for soning av reststraff, jf. nevnte lov § 44 annet ledd. Fristen løper igjen når domfelte på ny løslates.

9. PRØVING OG EVENTUELT OPPHØR AV DEN ELEKTRONISKE KONTROLLEN MED KONTAKTFORBUDET ETTER BEGJÆRING FRA DOMFELTE

Domfelte kan kreve påbud om elektronisk kontroll med kontaktforbud prøvd på nytt hver sjettede måned, jf. straffeloven § 58 tredje ledd. Seks månedersperioden løper likevel ikke i den tiden domfelte soner frihetsstraff, jf. straffeloven § 58 fjerde ledd. Ordlyden må som nevnt i ovenstående punkt forstås slik at dette gjelder selv om domfelte skulle bli påsatt fotlenken under soning, for eksempel i forbindelse med utganger, permisjoner etc.

Ved ny prøving av et påbud om elektronisk kontroll må det vurderes om kontrollen fortsatt er nødvendig for at kontaktforbudet skal bli overholdt. Høyesterett har ved ny prøving av rettighetstap presisert vurderingstemaet til å være om det har inntrådt nye omstendigheter eller endrede forhold som ikke ble forutsett da rettighetstapet ble fastsatt, eller som ble undervurdert, og som er av betydning for vurderingen av om rettighetstapet kan og bør opprettholdes.³³ Utgangspunktet må også ved prøving av om påbud om elektronisk kontroll skal opprettholdes, være at kontrollen er nødvendig innenfor den fastsatte tidsrammen, med mindre det er inntrådt nye omstendigheter eller endrede forhold som tilsier at kontaktforbudet vil bli overholdt selv uten slik kontroll.

Dersom domfeltes evne til å forflytte seg eller opptre fysisk truende blir vesentlig redusert, eller at vedkommende sin psykiske tilstand er dokumentert bedret på en måte som vesentlig reduserer faren og redselen for nye krenkelser av fornærmede, kan dette etter omstendighetene være et endret forhold. Det kan også tenkes at domfeltes mulighet for å nærme seg fornærmede er tilsvarende redusert grunnet forhold hos fornærmede, eksempelvis fengselsopphold eller opphold på institusjon.

Det skal mye til for at belastninger på domfelte som er en følge av kontrollen, blir så betydelige at disse må vurderes som nye omstendigheter av betydning for opprettholdelsen av kontrollen.³⁴

Begjæringen fremsettes for påtalemyndigheten, som forbereder saken for tingretten. Den påtaleenhet som utferdiget tiltale i saken som endte med idømmelse av kontaktforbudet og

³³ Rt. 2009 s. 1167 avsnitt 50 og 51. Se LB-2017-80335 som eksempel på ny prøving av påbud om elektronisk kontroll.

³⁴ Se LB-2017-80335 og LB-2018-189245 (begge kjennelser knytter seg til samme sak).

den elektroniske kontrollen, tar stilling til hvordan en skal forholde seg til begjæringen og gir uttalelse til retten ved oversendelsen, eventuelt etter innstilling fra underordnet påtalemyndighet. Påtalemyndigheten i det politidistriktet som hadde ansvaret for saken skal forberede den videre behandling, herunder sørge for at det foretas avhør av domfelte og den forbudet skal beskytte dersom det anses nødvendig.

Retten kan forkaste begjæringen, eller beslutte opphør av eller endring av den elektroniske kontrollen.

Både domfelte og den som forbudet skal beskytte (gitt at dette er bestemte, navngitte personer) må varsles om eventuelle rettsmøter.

10. PÅTALEMYNDIGHETENS ADGANG TIL Å BEGJÆRE ENDRING AV KONTAKTFORBUD MED ELEKTRONISK KONTROLL

Et kontaktforbud med elektronisk kontroll fastsatt ved dom kan ikke endres eller bortfalle etter beslutning fra påtalemyndigheten. Straffeloven § 58 femte ledd åpner imidlertid for at innholdet i kontaktforbudet kan endres av retten på begjæring fra påtalemyndigheten og av hensyn til den som beskyttes av forbudet. Regelen tar sikte på situasjoner hvor forbudssonen bør justeres av sikkerhetsmessige hensyn. Formålet er å sikre at den eller de personer som skal beskyttes av kontaktforbudet fortsatt er beskyttet ved bytte av bosted, arbeidssted, skole eller lignende. Ifølge henvisningene til tredje ledd i § 58 siste ledd annet punktum, skal en begjæring om endring av kontaktforbudet fremsettes for påtalemyndigheten som forbereder saken for retten. Videre gjelder straffeprosessloven § 222 a åttende ledd annet og tredje punktum om varsling om rettsmøte og rett til å være til stede og til å uttale seg, tilsvarende.

11. BRUDD PÅ IDØMT KONTAKTFORBUD MED ELEKTRONISK KONTROLL

Brudd straffes etter straffeloven § 168.

Ettersom både brudd på selve kontaktforbudet og forsettlig eller grovt uaktsom hindring av den elektroniske kontrollen er straffbar, vil brudd eller hindring som nevnt også være brudd på vilkårene for samfunnsstraff og betinget dom, jf. straffeloven §§ 24 tredje ledd og 52 første ledd bokstav b. Det vil også kunne innebære brudd på vilkårene i straffegjennomføringsloven § 16 for gjennomføring av straff utenfor fengsel og på vilkårene for prøveløslatelse, jf. sistnevnte lov § 43.

Ved gjentatte eller alvorlige brudd på kontaktforbudet må det vurderes om vilkårene for pågrepelse og fengsling grunnet gjentakelsesfare er til stede.

12. SLETTEPLIKTEN I STRAFFEPROSESSLOVEN § 216 N

Påtalemyndigheten er ansvarlig for at opplysninger registrert i forbindelse med elektronisk kontroll med kontaktforbud "snarest mulig" slettes dersom de er "uten betydning for forebyggelsen eller etterforskningen av straffbare forhold," jf. straffeprosessloven § 216 n. Politidistriktet må følgelig ha rutiner som sikrer at registrerte opplysninger forelegges påtalemyndigheten for beslutning om sletting eller videre lagring.

Opplysninger vil blant annet bli registrert dersom alarmen utløses hos politiet, typisk dersom domfelte beveger seg inn i forbudssonen eller unnlater å lade batteriet. Hensikten med denne registreringen er nettopp å sette politiet i stand til å forebygge krenkelser av den kontaktforbudet skal beskytte og etterforske eventuelle brudd på forbudet. Noen sletteplikt vil ikke inntre før hendelsesforløpet og situasjonen er tilstrekkelig klarlagt. Registrerte enkeltopplysninger vil også kunne være relevante når de ses i sammenheng, eksempelvis fordi de viser et handlingsmønster hos domfelte. Kravet om at opplysninger skal slettes snarest mulig er ikke til hinder for lagring inntil et eventuelt atferdsmønster er avkreftet.

13. INFORMASJON OM MULIG FREMTIDIG KONTAKTFORBUD VED UTSTEDELSE AV BESØKSFORBUD

Ved utstedelse av besøksforbud bør den som ilegges forbudet informeres om at brudd på forbudet kan føre til at det påstås ilagt kontaktforbud med elektronisk kontroll i en senere straffesak og kort orienteres om hva slikt forbud og kontroll kan innebære. Slik informasjon antas å kunne forebygge brudd på besøksforbudet,³⁵ og kan gis samtidig med at den som ilegges besøksforbudet informeres om at overtredelse er straffbar, jf. påtaleinstruksen § 9-7 annet ledd tredje punktum.

Politidistriktene bes om å gjøre dette til en del av sin rutine ved forkynning av besøksforbud og meddelelse av informasjon i den forbindelse, jf. straffeprosessloven § 222a femte ledd fjerde og femte punktum.

14. BRUDD PÅ BESØKSFORBUD I FAMILIEVOLDSSAK: SEPARAT PÅDØMMELSE?

I rundskriv nr. 3/2008 om familievold, punkt 3, er det gitt pålegg om at det ved brudd på besøksforbud bør vurderes å begjære pådømmelse av dette uten å avvente hovedforhandling i familievoldssaken. Fra nå av skal separat pådømmelse vurderes. På den måten kan man raskere få idømt og satt i verk kontaktforbud med elektronisk kontroll. I tilfeller hvor vedkommende er varetektsfengslet, kan et virksomt kontaktforbud med elektronisk kontroll være tilstrekkelig for å ivareta fornærmede i perioden frem til rettskraftig dom i den underliggende voldssaken, og gjøre videre fengsling grunnet gjentakelsesfare mindre aktuelt. Spørsmålet må imidlertid vurderes konkret i lys av det aktuelle besøksforbudet, og det må tas hensyn til at teknologiske løsninger her som ellers kan svikte.

Utsiktene til å få saken tilstrekkelig belyst og til å få idømt en passende reaksjon i bruddsaken må tas med i vurderingen. Merk i denne forbindelse at selv om utgangspunktet i straffeloven § 82 første ledd er etterskuddsdom når eksempelvis familievold utøvd før brudd på et besøksforbud skal pådømmes i etterkant av dom i bruddsaken, åpner fjerde ledd for fellesdom "når det er grunn til det." Fellesdom kan blant annet være begrunnet dersom forholdene som pådømmes sist – familievolden – er mer alvorlig enn bruddet på besøksforbud, noe som normalt vil være tilfellet. Et kortere kontaktforbud med kortvarig elektronisk kontroll idømt i

³⁵ Se Ot.prp. nr. 25 (2008-2009) pkt. 3.5.4, underpunktet om "Forebyggende effekt og bedret bevissituasjon ved påstand om brudd på kontaktforbud."

bruddsaken, vil således kunne påstås erstattet av et mer langvarig kontaktforbud med kontroll av lengre varighet som del av en fellesdom i sak nummer to.

Dersom brudd på besøksforbud og voldutøvelsen forenes til felles behandling, skal vurderingen som er foretatt nedtegnes og følge saken.

15. UNDERRETNING TIL DEN SOM KONTAKTFORBUDET MED ELEKTRONISK KONTROLL SKAL BESKYTTE

Den et kontaktforbud med elektronisk kontroll skal beskytte, skal underrettes om ilagt forbud og kontroll, varigheten og eventuelle endringer. Vedkommende må videre varsles om rettsmøter og om retten til å være til stede og uttale seg ved ny prøving, jf. straffeloven § 28 tredje ledd gjerde punktums henvisning til straffeprosessloven § 222 a åttende ledd annet og tredje punktum.

Tor-Aksel Busch

(sign)

Birgitte Istad
statsadvokat

(sign)